

HAASTAVAN KÄYTTÄYTYMISEN KESYTTÄMINEN – KOULU JA HOITO AUTTAMASSA YHTEISIÄ LAPSIA

Anita Puustjärvi
lastenpsykiatrian vastaava lääkäri, Pohjois-Savon hyvinvointialue

MITÄ ON HAASTAVA KÄYTÖS?

- Wikipedia:
 - sosiaalisesti sopimaton yksilön stressin purkautumisen muoto, joka kestollaan, toistuvuudellaan ja voimakkuudellaan aiheuttaa turvallisuusriskin henkilöille itselleen tai muille
 - käytöstä, joka vakavasti rajoittaa tavanomaista yhteisöllistä toimintaa
- lapsista puhuttaessa haastavalla käytöksellä voidaan tarkoittaa esimerkiksi uhmakkuutta, vastustamista, kieltäytymistä, jumitumista, aggressiivisuutta, tahallista haitan aiheuttamista, mutta myös itsetuhoisuutta

Anita Puustjärvi 2024

MIKSI LAPSI KÄYTTÄYTY HAASTAVASTI?

- lapsen aivot eivät vielä ole valmiit ja kokemuksia sekä opittuja taitoja on rajallisesti
 - tunnealueet aivoissa kypsyvät varhain, mutta säätelyalueet vasta viimeisenä
- uhma/tahtoiat ja rajojen kokeilu kuuluvat lapsen normaaliin kehitykseen
- lapsilla ja nuorilla esiintyy myös erilaisia ohimeneviä ja pitkäaikaisempia käytösoireita erityisesti neuropsykiatristen häiriöiden ja stressin yhteydessä
- haastava käytös voi olla myös asiaan kuuluva, mielekäs ja ymmärrettävä reaktio
- negatiivinen vuorovaikutus vahvistaa haastavaa käytöstä
- mikä on aikuisen tulkinta lapsen käyttäytymisestä?

koska aikuinen ärsyttää

Anita Puustjärvi 2024

kylläpä on ärsyttävästi käyttäytyvä lapsi

MIKSI AIKUISEN KÄYTTÄYTY HAASTAVASTI?

- turvattomuuden ja uhan kokemus
- ärtyneisyys, väsymys
- stressi
- aiemmat negatiiviset kokemukset, trauma
- tilanteen (virheellinen) tulkinta
- ennakko-odotus vaatimuksista, tilanteen hankaluudesta, omasta roolista
- sosiaalisten taitojen ongelmat
- tunteiden ja käyttäytymisen säätelyn ongelmat
- omaksutut toiminta- tai selviytymistapa
- toimintaan vaikuttavat sairaudet ym
- kaikki tämä pätee myös lapsiin

Anita Puustjärvi 2024

YKSI OIRE, MONTA MAHDOLLISTA SYYTÄ

Anita Puustjärvi 2024

TAITOPUUTTEET

- tunteiden ja käyttäytymisen säätelyyn tarvitaan monenlaisia taitoja
 - sosiaaliset taidot (sosiaalisen tilanteen tulkinta, toiminnan sopeuttaminen)
 - tunteiden tunnistaminen ja säätely
 - impulssikontrolli
 - toiminnanohjaus (toimintajärjestyksen suunnittelu, toiminnan säätely, seurausten arviointi, kognitiivinen joustavuus muutostilanteissa)
 - stressin säätelyn keinot
- taitopuutteita voivat aiheuttaa mm.
 - kehitysviiveet
 - neurokehitykselliset häiriöt
 - riittämätön tuki ja ohjaus
 - vaillejäminen, kaltoinkohtelu

Anita Puustjärvi 2024

RYHMÄN TOIMINNAN MERKITYS

- opiskeluryhmän koko ja toiminta vaikuttaa opiskelun toteutumiseen ja työrauhaan
- ryhmän ilmapiirillä ja toiminnalla voi olla ratkaiseva merkitys opiskelumotivaatiolle ja minäkuvalle itsestä oppijana
- sosiaalinen paine vaikuttaa käyttäytymiseen
 - millä saa tai kokee saavansa huomiota/kunnioitusta?
 - mikä on sallittua ja mikä ei?
 - onko riskiä joutua ryhmän ulkopuolelle?
- miten ryhmä suhtautuu erilaisuuteen?
 - ryhmän ulkopuolelle jäämisellä voi olla hyvin monenlaisia vaikutuksia

Anita Puustjärvi 2024

TOIMINTAYMPÄRISTÖLLÄ ON MERKITYSTÄ

- olosuhteet voivat provosoida ongelmakäytöstä
 - melu, muutokset, kiire, häiriötekijät ja liialliset ärsykkeet
- opiskelumotivaation ja käyttäytymiseen vaikuttavat mm
 - ryhmän toiminta ja ilmapiiri
 - aikuisten asenteet, toiminta ja keskinäiset välit
- turvallisuus on tärkeää
 - oma paikka
 - tuttu ryhmä
 - toistuvuus ja ennustettavuus toiminnoissa
 - ennakointi (ennakkovalmistelu, ohjeistus, ohjaaminen, suunnitelmat riskitilanteisiin)
 - selkeys (säännöt) ja johdonmukaisuus
 - aikuisten rauhallisuus

Anita Puustjärvi 2024

AIKUISTEN ROOLI JA VASTUU

- lapsen hankalaksi koettu käytös voi laukaista aikuisessa voimakkaita tunteita ja sen mukaista käytöstä
 - aikuisen asenne voi ylläpitää käytösongelmia
 - negatiivisen vuorovaikutuskierteen riski
 - riski kaltoinkohtelulle
- lapsi ei yleensä kykene muuttamaan käytöstään ilman riittävää ohjausta tai toivoton käyttäytymisen opettamista
- usein aikuisen on tehtävä jotain toisin, jotta lapsi voisi muuttaa omaa toimintaansa
 - myötätunnon osoittaminen (kohteliaisuus, ystävällisyys, toisen kokemuksen validointi) lisää yhteistyöhalukkuutta
- **aikuiset tarvitsevat ohjausta lapsen tukemisen keinoista ja tukea jaksamiseen**

Anita Puustjärvi 2024

MITEN HAASTAVA KÄYTTÄYTYMINEN KESYTETÄÄN?

- **tilanneanalyysi** – mitä tapahtuu, mikä vaikuttaa, mitä toiminnasta seuraa?
- **kenen ongelmasta on kyse** – yksilö vai ryhmä, yksilö vai ympäristö, toiminta vai odotukset?
- **mikä vaikuttaa ongelman toistumiseen** - onko mukana altistavia tai ongelmaa ylläpitäviä tekijöitä?
- **realiteettitilastaus** - mihin on mahdollista vaikuttaa?
- **tavoitteen asettaminen** – mihin pyritään nyt, entä pidemmällä aikavälillä?
- **menetelmien valinta** – mitä tarvitaan tavoitteen saavuttamiseen?
- **ketä tarvitaan kaveriksi** – onko ongelma yhden tahon ratkaistavissa?

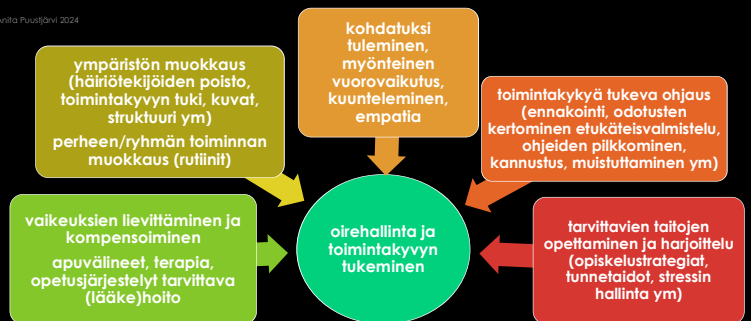
Anita Puustjärvi 2024

Anita Puustjärvi 2024

TUKEMISEN KESKEISET ELEMENTIT

Anita Puustjärvi 2024

KOKONAISUUS ON TÄRKEÄ

huomio kiinnitetään usein vain tähän

Anita Puustjärvi 2022

KUKA AUTTAA?

Anita Puustjärvi 2024

YHTEISTYÖSSÄ ON VOIMAA!

- eri alojen ammattilaiset tuovat oman erityinen osaamisensa ratkaisun löytämiseksi
- monimuotoisia tai viheliäisiä ongelmia ei voi ratkaista mikään taho tai toimija yksin
- yhteistyö onnistuu, kun eri tahoilla on yhteinen päämäärä – lapsen/nuoren/asiakkaan auttaminen
- onnistumisen eväät:
 - kohtaaminen ja kuunteleminen
 - toisen ja hänen ammattitaitonsa arvostus
 - hullu luovuus
 - yhteinen kieli
- salassapito ei saa olla este järkevälle yhteistyölle

OLENNAINEN
KYSYMYS: MITÄ
MINÄ VOIN
TEHDÄ?

